

Social Sciences Indexed

International
SOCIAL MENTALITY AND
RESEARCHER THINKERS JOURNAL
Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
SMARTjournal (ISSN:2630-631X)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

2019

Vol:5, Issue:21

pp.1176-1188

www.smartofjournal.com

editorsmartjournal@gmail.com

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI RUHSAL TRAVMALARI İLE SALDIRGANLIK EĞİLİMİ VE İNTİHAR OLASILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD MENTAL TRAUMAS AND THE TENDENCY OF AGGRESSION AND SUICIDE IN UNIVERSITY STUDENTS

Nesibe Yağmur ATILKAN

İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul/Türkiye

Article Arrival Date : 01.06.2019

Article Published Date : 31.07.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.328>

Reference : Atilkan, N.Y. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları İle Saldırganlık Eğilimi Ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 5(21): 1176-1188

ÖZET

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk dönemlerinde yaşadıkları ruhsal travmalarının, erişkin yaşlardaki saldırganlık eğilimine ve intihar etme olasılığına etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini, İstanbul'da bulunan 4 üniversitenin çocuk gelişimi, elektrik-elektronik mühendisliği, fen bilgisi öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, mimarlık, reklamcılık ve sosyal hizmetler bölümlerinde öğrenimlerine devam eden 480 öğrenci oluşturmaktadır. Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk çağında yaşadıkları travma düzeyleri Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, saldırganlık düzeyleri Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ve intihar yönelim düzeyleri ise İntihar Olasılığı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde, yüzdeler, ortalama ve standart sapma, korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; üniversite öğrencilerinin çocukluk döneminde yaşadıkları travmatik olayların, erişkin dönemde uyum problemi yaşamalarına, olumsuz davranışlar ve sosyal iletişim problemi yaşamalarına neden olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, çocukluk döneminde ruhsal travmaya maruz kalan bireylerin yaşamlarındaki olumsuz durumlardan dolayı intihar etme eğiliminde bulunabilecekleri ve kendilerine zarar verebilecekleri anlaşılmaktadır

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Ruhsal Travması, Saldırganlık, İntihar, İntihar Olasılığı

ABSTRACT

The main purpose of this study is to investigate the tendency of aggression and suicide in adult age of university students to experience mental trauma in childhood and to try to take precautions by understanding the psychology of university students better.

According to the findings obtained from the mental trauma scale, Buss-Perry aggression scale and suicide probability scale applied to university students in this study, it is understood that traumatic events experienced during childhood cause individuals to experience adaptation problems in adulthood, exhibit negative behaviors and social communication problems.

In the same way, it is understood that individuals exposed to mental trauma during childhood may tend to commit suicide due to negative conditions in their lives and may harm themselves.

Key Words: Childhood Mental Traumas, Aggression, Suicide, Possibility Of Suicide

1. GİRİŞ

DSM V'ye göre travma, travmatik bir olaya doğrudan maruz kalmak veya bu olaya doğrudan tanıklık etmek, aile yakınlarından veya yakın çevresinden birinin travmatik bir olaya maruz kaldığını öğrenmek veya travmatik olayın hoş olmayan ayrıntılarına defalarca ya da yoğun bir şekilde maruz kalmak şeklinde gerçekleşerek; kişinin, gerçek bir ölüm veya ölüm tehdidi ile karşı karşıya kalması, ağır bir şekilde yara alması veya cinsel şiddete maruz kalmasıdır (American Psychiatric Association, 2013). Çocukluk çağı travmaları olarak bilinen çocuk istismar ve ihmali ise; çocukluk çağlarında ya da genç ergenlik döneminde yaşanan fiziksel, duygusal, cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal yaşantılarının genel ismidir. 18 yaşın altındaki çocuklara karşı aktif olarak yapılan fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini örseleyici her tür davranış istismar; genel ihtiyaçlarının karşılanmaması ise ihmal olarak kabul edilmektedir (Güneri-Yöyen, 2016). Çocuk istismarı ve ihmali, gerçek boyutları halen araştırılmaya devam edilen, koruyucu önlemler geliştirilmesi için çalışmalar yapılan ciddi bir toplumsal sorundur (Örsel, Karadağ, Kahiloğulları, Aktaş, 2011; Bahar, Savaş, Bahar, 2009).

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization - WHO) tarafından 2014 yılında yayımlanan rapora göre, dünya genelindeki yetişkinlerin %22,6'sı çocukluk dönemlerinde fiziksel istismara, %36,3'ü duygusal istismara ve %16,3'ü de fiziksel ihmale maruz kalmaktadırlar (WHO, 2014). Türkiye'de yapılan çalışmalarda, 7-14 yaş grubundaki çocukların %43'ünün fiziksel şiddet, %53'ünün sözlü şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (Aile Araştırma Kurumu, 1995). Bir eğitim hastanesinin çocuk koruma biriminde yapılan vaka analizi çalışmasında, %29,8 fiziksel istismar, %21,4 duygusal istismar, %9,8 cinsel istismar vakası saptanmıştır. Olguların %39,5'una ihmal tanısı konmuştur (Traş, Dilli, Dallar, Oral, 2009). Üniversite birinci sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise fiziksel, duygusal ve cinsel istismar sıklığı sırasıyla % 14.6, % 32.3, ve % 8.9 olarak bulunmuştur (Koç, Dağlı, Aksakal, Aksoy, Kahveci, Başer, Meads, Özkara, 2018). Bu konuda ülkemizde yapılan çalışmalarda duygusal istismarın %78 gibi yüksek bir oranla ilk sırada olduğu belirtilmektedir (Bahar, Savaş, Bahar, 2009). Cinsel istismarın ise %5-28 arasında değişen oranlarda olduğu bildirilmektedir (Eskin, Kaynak, Demir, 2005; Alikâşifoğlu, Erginöz, Ercan, Albayrak-Kaymak, Uysal, İlter, 2006).

Çocukluk döneminde travma yaşamış bireyler birçok psikopatolojik ve fiziksel problem sergilerler. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik olayların olumsuz davranışları artırdığı, toplumdan izole olma, saldırganlık gibi davranış sorunlarına sebep olduğu, arkadaşlık sürdürmek için ihtiyaç duyulan becerileri azaltarak yalnızlığa sürüklediği görülmüştür (Hodges, Godbout, Briere, Lanktree, Gilbert, Kletzka, 2013). Bunun nedeni bazı çalışmalarda, travmatik olayların beden işleyiş biçimini etkilemesi; bedenin tehditlere ve daha sonraki stres uyaranlarına karşı aşırı hassas ve kırılabilir hale gelmesi olarak açıklanmıştır (Kendall-Tackett, 2012).

Çocukluk dönemi fiziksel istismarı ve/veya ihmalinin uzun vadeli sonuçları arasında; riskli davranışlara ve saldırganlığa eğilimli olmak, antisosyal davranışlar ve suça karışma sıralanmıştır (Felson ve Lane, 2009). Saldırganlığın çocukluk çağı travmaları ile ilişkili olduğu bazı çalışmalarda ortaya konulmuştur (Ford, Fraleigh ve Connor, 2010). Ülkemizde yapılan çalışmalarda da yetişkinlerde çocukluk çağı travmaları ile saldırganlık düzeyleri arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Şimşek, 2017).

Çocukluk çağı travması yaşamış olan yetişkinlerde intihar girişimleri ve kendine zarar verme oranlarında da artış olabildiği belirlenmiştir (Zoroğlu, Tüzün, Şar, Öztürk, Kara, Alyanak, 2001). Yapılan çalışmalarda intihar girişimi öyküsü ile cinsel, fiziksel, duygusal kötüye kullanım ve ihmal arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Yanık, Özmen, 2002). Freud, intiharı kişinin kendi kendine yönelttiği saldırganlık olarak ifade etmektedir. Freud bu tanımı ölüm içgüdü ile açıklamaktadır. Freud'a göre intihar ölüm içgüdüünün etkinlik kazanarak kişinin kendi üzerine çevrilmesidir (Durkheim, 1992).

Çocukluk çağında yaşanan ruhsal travmalarının olumsuz sonuçları bireyin başka kimse/kimselere ya da nesne/nesnelere zarar verme davranışını göstermesi şeklinde (dışa dönük) olabilirken; kendine zarar verme ve hayatını sonlandırma davranışına gitme (içe dönük) şeklinde de kendini gösterebilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, çocukluk çağı ruhsal travmaları ile saldırganlık eğilimleri ve intihar yönelimleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve gençlerin psikolojik yapılarını daha iyi anlamayı sağlayarak önlem almaya yönelik çalışmalara katkıda bulunabilmektir. Çocukluk çağı ruhsal travmalarının etkileri ile ilgili olarak yapılan çalışmalar, çocukluk çağında deneyimlenen olumsuz olayların, sadece çocukluk döneminde değil; yaşamın ilerleyen yıllarında da ciddi psikolojik problemlere sebep olduklarını ortaya koymaktadır (Bahar, Savaş, Bahar, 2009; Zoroğlu ve ark., 2001). Bu problemler arasında şiddet eğilimi ve intihar yöneliminin de olduğu görülmektedir (Şimşek, 2017; Yanık ve Özmen, 2002). Bu çalışmada çocukluk çağlarında maruz kalınan fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal gibi çocukluk dönemi ruhsal travmalarının, yetişkinlik döneminde görülebilecek olan saldırganlık eğilimi, intihar yönelimi ile ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Çocuk istismarı ve ihmali, tarihsel olarak yüzyıllardır varolan ve bilinen bir gerçek olmasına rağmen; ancak son yıllarda ne kadar yıkıcı sonuçlarının olabileceği konusunda toplumsal farkındalık oluşmuş ve bu konuda önlem alabilmek amacıyla araştırmalar ve çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Hobs ve Bilo, 2009). Çocukluk çağı ruhsal travmaları, sadece olayın yaşandığı ailenin fertlerini etkilemekle kalmayıp; toplumu bütünsel olarak etkileyen genel bir sağlık sorunu olarak değerlendirilmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Ülkemizde çocukluk çağı ruhsal travmalarının etkileri konusunda araştırmalar yapılmaya başlanmış olsa da intihar ve saldırganlık değişkenlerinin bir arada çalışıldığı az sayıda çalışma bulunmaktadır. Ayrıca çalışmada veri toplanan örneklem açısından bakıldığında da, üniversite öğrencileri arasında bu iki değişkeni tek tek ele alan çalışma sayısının da sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma üniversite öğrencilerinde çocuk çağı ruhsal travmaları ile intihar ve saldırganlık arasındaki ilişkileri inceleyerek ülkemizdeki farkındalık ve önlem çalışmalarına katkıda bulunmayı amaçlaması açısından önemlidir.

1.3. Araştırma Modeli

Bu çalışmanın araştırma modeli, betimsel nitelikteki ilişkisel tarama modelidir. Geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarına tarama modelleri denir. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmalarının, saldırganlık eğilimleri ve intihar yönelimleri arasındaki ilişkilerini incelemek ve üniversite öğrencilerinin psikolojik yapılarını daha iyi anlayabilmek amacıyla uygulanan anket ve ölçeklerin gruplar arası fark testleri ve korelasyon testleri kullanılmaktadır.

1.4. Veri Toplama Araçları

Örneklem, basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu örnekleme işleminde evrendeki her birimin bizim araştırma örneğimiz olma şansı, bir başka ifadeyle örneğe girme şansı eşittir. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı ruhsal travmalarının saldırganlık ve intihar eğilimi ile ilişkilerinin incelenmesi amacıyla katılımcılara Onam Formu, araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ve İntihar Olasılığı Ölçeği uygulanmıştır.

1.4.1. Onam Formu

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin çalışmaya gönüllülük esasıyla katıldıklarını belirten onaylı formdur.

1.4.2. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların, öğrenim gördükleri üniversite, bölüm, öğrenim yılı, üniversite türü ve geldikleri il, aile gelir düzeyi, aile bütünlük durumu gibi demografik bilgileri ile ruhsal durumlarına ve intihar bilgilerine ilişkin maddelerden oluşan anket formu hazırlanmıştır.

1.4.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Bernstein, Fink, Handelsman, Foote, Lovejoy, Wenzler, Saperato ve Ruggiero (1994) tarafından ilk olarak 70 madde olarak geliştirilen bu ölçek yine Bernstein ve ark. (2003) tarafından 28 madde olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenilirliği çalışması ile Türkçeye standardizasyonu sağlanmıştır.

Yirmi sekiz maddeden oluşan, 5'li likert tipte bir ölçektir. Cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere 5 alt boyutu bulunmaktadır. Alt boyutlar 5-25, toplam puan 25-125 puan arasındadır; ancak alt boyutlar hesaplanmadan önce olumlu ifadelerden elde edilen puanlar ters çevrilir (madde 2, 5, 7, 13, 19, 26, 28). Cinsel istismar 20, 21, 23, 24, 27 numaralı maddelerle; fiziksel istismar 9, 11, 12, 15, 17 numaralı maddelerle; fiziksel ihmal 1, 4, 6, 2, 26 numaralı maddelerle, duygusal istismar 3, 8, 14, 18, 25 numaralı maddelerle, duygusal ihmal 5, 7, 13, 19, 28 numaralı maddelerle değerlendirilmektedir. Travmanın inkârını ölçmeye yarayan 10, 16 ve 22 numaralı maddeler ise toplam puana dâhil edilmemektedir.

1.4.4. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği

1957 yılında oluşturulan Buss-Durkee Düşmanlık Envanteri'nden (BDDE) uyarlanmış olan Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilmiştir. 29 maddeden oluşan ölçek 5 aralıklı Likert tipindedir. Fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, düşmanlık ve öfke olmak üzere saldırganlığın dört farklı boyutunu ölçmeyi amaçlamaktadır.

Sözel Saldırganlık alt ölçeği ile ilgili 5 madde (4., 6., 14., 21., 27., maddeler); Öfke alt ölçeği ile ilgili 7 madde (1., 9., 12., 18., 19., 23., 28. maddeler); Düşmanlık alt ölçeği ile ilgili 8 madde (3., 7., 10., 15., 17., 20., 24., 26. maddeler) bulunmaktadır (Madran, 2012). Birçok farklı dile çevrilen çalışmanın Türkçeye çevirisi ve geri çeviri yapılmıştır. Madran (2012) tarafından Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması ile Türkçeye standardizasyonu sağlanmıştır.

1.4.5. İntihar Olasılığı Ölçeği

Cull ve Gill (1990) tarafından geliştirilen 36 maddeden oluşan İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ) İntihar riski taşıyan ergenlerin ve yetişkinlerin tespiti için oluşturulmuştur. "Hiçbir Zaman ya da Nadiren", "Bazen", "Sık sık", "Çoğu Zaman ya da Her Zaman" gibi 4 aralıklı Likert Tipi bir ölçektir. Umutsuzluk, İntihar Düşüncesi, Olumsuz Kendilik Değerlendirmesi, Düşmanlık şeklinde 4 tane alt ölçeği bulunmaktadır. Umutsuzluk alt ölçeği ile ilgili 12 madde (5., 12., 14., 15., 17., 19., 23., 28., 29., 31., 33., 36. maddeler); İntihar Düşüncesi alt ölçeği ile ilgili 8 madde (4., 7., 20., 21., 24., 25., 25., 30., 32. maddeler); Olumsuz Kendilik Değerlendirmesi alt ölçeği ile ilgili 9 madde (2., 6., 10., 11., 18., 22., 26., 27., 35. maddeler) ve Düşmanlık Alt Ölçeği ile ilgili 7 madde (1., 3., 8., 9., 13., 16., 34. maddeler) bulunmaktadır. Atlı (2007) tarafından İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ)'nin Klinik Örneklemdeki Geçerlik ve Güvenirlik çalışması ile Türkçeye standardizasyonu sağlanmıştır.

1.5. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde Lisans eğitimi gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, İstanbul'da bulunan rastgele seçilen 4 üniversitenin, çocuk gelişimi, elektrik-elektronik mühendisliği, fen bilgisi öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, mimarlık, reklamcılık ve sosyal hizmetler bölümlerinde öğrenimlerine devam eden 480 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılar

belirlenirken lisans derecesindeki 1., 2., 3. ve 4. sınıflar arasında homojen bir dağılım gözetildiği gibi, bölümler arasından da orantılı bir seçim yapılmıştır. Örneklem sayısı yerli ve yabancı literatürdeki benzer çalışmalar referans alınarak belirlenmiştir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversite, bölüm, öğrenim yılı, üniversite türü ve geldikleri ile göre tanımlayıcı istatistikleri aşağıda sunulmaktadır.

Çizelge 1: Katılımcıların Öğrenim Bilgilerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Bölüm	Sayı	Oran
Çocuk Gelişimi	60	12,5
Elektrik-Elektronik Mühendisliği	60	12,5
Fen Bilgisi Öğretmenliği	60	12,5
Mimarlık	60	12,5
Özel Eğitim Öğretmenliği	60	12,5
Reklamcılık	60	12,5
Sınıf Öğretmenliği	60	12,5
Sosyal Hizmetler	60	12,5
Öğrenim Dönemi		
Üniversite 1	135	28,1
Üniversite 2	136	28,3
Üniversite 3	128	26,7
Üniversite 4	81	16,9
Üniversite Türü		
Devlet	240	50
Özel	240	50
Geldiği İl		
İstanbul	241	50,2
Şehir Dışı	239	49,8

Çizelge 1'deki bulgulara bakıldığında, örneklem grubu içerisindeki öğrencilerin sayısının örneklem grubuna oranının eşit olduğu (%25) görülmektedir.

Öğrencilerin okumuş oldukları bölümlerin dağılımında da benzer durum söz konusudur. Örneklem grubundaki öğrenciler, Çocuk Gelişimi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Mimarlık, Özel Eğitim Öğretmenliği, Reklamcılık, Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Hizmetler bölümlerinde okumaktadırlar ve tüm bölümlerdeki öğrenci sayısı eşittir (N=60).

Araştırmaya katılan öğrencilerden üniversite birinci sınıfta öğrenim görenlerin oranı %28,1, ikinci sınıfta okuyanların oranı %28,3, üçüncü sınıfta okuyanların oranı %26,7 ve son sınıfta okuyanların oranı %16,9'dur. Katılımcıların yarısı (N=240) devlet üniversitesinde eğitimlerine devam ederken, kalan yarısı ise özel üniversitelerde eğitim görmektedirler. Diğer yandan, İstanbul'da yaşayıp İstanbul'da okuyan üniversite öğrencilerinin oranı (%50,2) ile, İstanbul dışından gelip İstanbul'da okuyan öğrencilerin oranı (%49,8) hemen hemen aynıdır. Öğrencilerin ailelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikleri Çizelge 2'de sunulmaktadır.

Çizelge 2: Öğrencilerin ailelerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Aile Gelir Düzeyi	N	%
Çok az	38	7,9
Az	170	35,4
Orta	129	26,9
İyi	143	29,8
Toplam	480	100
Aile Bütünlük Durumu		
Anne ve Baba birlikteler	400	83,3
Anne ve Baba ayrılar	57	11,9
Baba hayatta, anne hayatta değil	5	1
Anne hayatta, baba hayatta değil	17	3,5
Anne ve Baba hayatta değil	1	0,2
Aileye Yakınlık Düzeyi		
Kötü	5	1

Yetersiz	37	7,7
İyi	246	51,3
Çok İyi	192	40

Çizelge 2’de, katılımcıların ailelerine ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Buna göre, ailelerinin gelir düzeyinin çok az olduğunu belirten öğrencilerin örneklem grubu içerisindeki oranı %7,9 iken, aile gelirlerinin iyi olduğunu belirtenlerin oranı %29,8’dir. Gelir düzeyi bakımından en yüksek orana sahip grup, ailelerinin gelir düzeyinin yetersiz (az) olduğunu belirten öğrenci grubudur (%35,4).

Ailelerin bir arada olma durumu açısından bakıldığında, öğrencilerin %83,3’ünün anne ve babasının bir arada yaşadığı, %11,9’unun ise anne ve babasının ayrıldığı görülmektedir. Anne veya babasından en az biri hayatta olmayan öğrencilerin toplam oranı %5’i geçmemektedir.

Öğrencilerin ailelerine yakın düzeyi incelendiğinde ise, aileleri ile aralarının iyi veya çok iyi olduğunu belirtenlerin oranının %91,3 olduğu, aralarının çok kötü olduğunu belirtenlerin ise sadece %1 olduğu (N=5) anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yaş ve kardeşi sayılarına ilişkin tanımlayıcı istatistikleri Çizelge 3’te sunulmaktadır.

Çizelge 3: Öğrencilerin yaş ve kardeşi sayısına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	\bar{x}	Ortanca	S.S.	Min.	Maks.
Yaş	20,83	21	1,845	18	32
Kardeş Sayısı	2,25	2	1,759	0	14

Öğrencilerin yaş ortalaması 20,83’tür. Araştırmaya katılan en genç öğrenci 18 yaşında iken, en yaşlı öğrenci 32 yaşındadır. Diğer yandan, öğrencilerin kardeş sayısı ortalaması 2,25’tir. En fazla kardeşe sahip öğrencinin, 14 kardeşi bulunmaktadır. Hiç kardeşi olmayan 33 öğrenci bulunmakta iken, 6 ve daha fazla kardeşe sahip toplam 25 öğrenci bulunmaktadır.

2. BULGULAR

Öğrencilerin şiddet, intihar düşüncesi ve psikolojik tedavi bilgilerine dair tanımlayıcı istatistikler Çizelge 4’te sunulmaktadır.

Çizelge 4: Öğrencilerin şiddet, intihar düşüncesi ve psikolojik tedavi bilgilerine dair tanımlayıcı istatistikler

Kendine Şiddet	N	%
Hayır	430	89,6
Ayda 1 Kere	40	8,3
Haftada 1 Kere	3	0,6
Haftada 2-3 Kere	7	1,5
Toplam	480	100
Başkalarına Şiddet		
Hayır	367	76,5
Ayda 1 Kere	66	13,8
Haftada 1 Kere	37	7,7
Haftada 2-3 Kere	10	2,1
İntihar Düşüncesi		
Evet	168	35
Hayır	312	65
İntihar Planı		
Evet	60	12,5
Hayır	420	87,5
İntihar Girişimi		
Evet	20	4,2
Hayır	460	95,8
Kendine Şiddet	N	%
İntihar Girişimi Sayısı		
1 Kez	11	57,9
2 Kez	4	21,1
3 kere ve üstü	4	21,1
Toplam	19	100

Psikiyatrik Tedavi		
Evet	14	56
Hayır	11	44
Toplam	25	100
Tedavi Türü		
Psikolojik Tedavi	4	28,6
İlaç Tedavisi	9	64,3
Diğer	1	7,1
Total	14	100
Psikolojik Tedavi Süresi		
1 ay	1	8,3
3 ay	3	25
6 ay	3	25
8 ay	1	8,3
10 ay	1	8,3
1 yıl	2	16,7
2 yıl	1	8,3
Toplam	12	100

Çizelge 4'deki bulgulara bakıldığında, öğrencilerin %89,6'sının, kendilerine yönelik daha önce hiç şiddet davranışlarının olmadığı, ayda bir kez kendilerine şiddet uygulayanlarının oranının ise %8,3 olduğu anlaşılmaktadır. Kendilerine haftada en az bir kere şiddet davranışında bulunanların oranı toplamda %2,1'dir.

Öğrencilerin üçte ikisinden fazlası (%75,6), başkalarına hiç şiddet davranışında bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Başkalarına haftada bir kez şiddet davranışında bulunduğunu belirtenlerin oranı %7,7 iken, haftada 2-3 kez şiddet uyguladığını belirtenlerin oranı %2,1'dir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %35'i (N=168), daha önce intihar etmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. İntihar etmeyi planladıklarını belirtenlerin oranı ise % 12,5'tir. Örneklem içerisinde somut olarak intihar girişiminde bulunan toplam 20 öğrenci bulunmaktadır (%4,2).

Bahse konu 20 öğrenciden 19'u, anket formunda kaç kez intihar girişiminde bulduklarını belirtmişlerdir. Bu 19 öğrenciden 11'i (%57,9) sadece 1 kez intihar girişiminde bulunurken, %42,2'si (N=8), en az 2 kez intihar girişiminde bulduklarını belirtmişlerdir.

Anket formundaki, "herhangi bir Psikiyatrik tedavi gördünüz mü" sorusunu toplam 25 öğrenci yanıtlamıştır. Bu öğrencilerden %56'sı (N=14), psikiyatrik tedavi gördüklerini belirtmişlerdir. Bu 14 öğrenciden %64,3'ü (N=9), ilaç tedavisi gördüklerini belirtirken, %28,6'sı (N=4), psikolojik tedavi gördüklerini belirtmişlerdir.

Anket formundaki "Psikolojik Tedavi gördüyseniz; tedavi süreciniz ne kadar sürdü?" sorusuna toplam 12 öğrenci yanıt vermiştir. Çizelge 4'ün en alt bölümünde sunulan bilgilere bakıldığında, en düşük tedavi görme süresinin 1 ay (N=1), en uzun tedavi görme süresinin ise 2 yıl (N=1) olduğu görülmektedir.

Çizelge 5: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği "Toplam" Alt Boyut Puanları ile Buss- Perry Saldırganlık Ölçeği ve İntihar Olasılığı Ölçeği Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği "Toplam"	N	r	p
Buss- Perry Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları			
Fiziksel Saldırganlık	480	,032	,482
Sözel Saldırganlık	480	,053	,244
Düşmanlık	480	,040	,385
Öfke	480	,020	,670
Toplam	480	,045	,326
İntihar Olasılığı Ölçeği Alt Boyutları			
Umutsuzluk	480	,057	,212
İntihar Düşüncesi	480	,042	,358

Olumsuz Kendilik Değerlendirmesi	480	,148	,001**
Düşmanlık	480	,169	,000*
Toplam	480	,233	,000*

*p< ,000 **p< ,05

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “Toplam” alt boyutu ile İntihar Olasılığı Ölçeği alt boyutlarından “Olumsuz Kendilik Değerlendirmesi”, “Düşmanlık” ve “Toplam” alt boyutları ile düşük düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir sırasıyla; $r = ,148$ $p < ,01$; $r = ,169$ $p < ,000$; $r = ,233$ $p < ,000$. Başka bir deyişle, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “Toplam” alt boyutu puanı arttıkça İntihar Olasılığı Ölçeği alt boyutlarından “Olumsuz Kendilik Değerlendirmesi”, “Düşmanlık” ve “Toplam” alt boyut puanları ise artmaktadır.

Son olarak Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “Toplam” alt boyutu ile Buss- Perry Saldırganlık Ölçeği; İntihar Olasılığı Ölçeği “Umutsuzluk” ve “İntihar Düşüncesi” alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

3. TARTIŞMA

Bu bölümde üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı ruhsal travmalarının saldırganlık eğilimi ve intihar olasılığı ile ilişkilerinin incelenmesi amacıyla İstanbul’da bulunan 4 üniversitenin çocuk gelişimi, elektrik-elektronik mühendisliği, fen bilgisi öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, mimarlık, reklamcılık ve sosyal hizmetler bölümlerinde öğrenimlerine devam eden 480 öğrenciye Aralık 2018 – Ocak 2019 tarihleri arasında uygulanan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, İntihar Olasılığı Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış demografik bilgi formundan elde edilen bulgular tartışılmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin çocukluk yıllarında maruz kalabildikleri fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal gibi çocukluk çağı ruhsal travmalarının yetişkinliğe geçişte saldırganlık eğilimi ve intihar yönelimine etkisi üzerinde durulmuştur. Araştırmanın tartışma bölümü, bulgular bölümündeki akışa göre incelenmiştir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %60,8’inin kadın %39,2’sinin ise erkek öğrenci olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrenciler belirlenirken homojen bir örneklem seçimi yapıldığından araştırmanın evreni temsil gücünün arttığı düşünülmektedir. Öyle ki araştırmaya kapsamında örneklem olarak seçilen 1. üniversiteden %25, 2. üniversiteden %25, 3. üniversiteden %25 ve 4. üniversiteden %25 öğrenci araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Örneklemelerin, üniversitedeki bölümleri olan çocuk gelişimi, elektrik-elektronik mühendisliği, fen bilgisi öğretmenliği, özel eğitim öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, mimarlık, reklamcılık ve sosyal hizmetlerinden de eşit sayıda (%12,5) belirlenmesi araştırmanın genellenebilirlik gücünü arttıracaklarını düşündürmektedir. Örneklem olarak belirlenen üniversite öğrencilerinin tüm sınıf kademelerinden benzer sayıda belirlendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra örneklem olarak belirlenen öğrencilerden 1. Üniversite, 2. Üniversite, 3. Üniversite ve 4. Üniversiteye İstanbul içerisinden gelen ve şehir dışından gelen öğrencilerin de benzer sayılarda belirlenmesi öğrencilerin yaşadıkları travmaların sadece şehir, kent değişkenine bağlı olmadığını da düşündürmektedir. Bu doğrultuda araştırma kapsamına dahil edilen öğrencilerin evreni temsil gücünü arttırdığı düşünülmektedir.

Aile durumları incelendiğinde öğrencilerin yarısından fazlasının orta ve iyi gelirlili ailelere sahip oldukları anlaşılmaktadır (%56,7). Bununla birlikte araştırmaya dahil edilen üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun aile bütünlüklerinin korunduğu ve ailelerinin birlikte yaşadığı sonucuna ulaşılmaktadır (%83,3). Araştırmaya dahil edilen üniversite öğrencilerinin tamamına yakınının da aileleriyle yakın ilişki içerisinde oldukları öğrenilmektedir (%91,3). Bu

doğrultuda sosyoekonomik seviye anlamında ortalamanın üzerinde ailelere sahip olan üniversite öğrencilerinin araştırmanın örneklemini oluşturduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 18-32 yaşları arasında yer aldıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde öğrencilerin 0-14 kardeş aralığında kardeşlere sahip oldukları ancak ortalama olarak 2 kardeşleri buldukları görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde, kardeş sayısı ile çocukluk çağı travması arasında ilişki olduğu görülmüştür. Polat (2001) tarafından yapılan araştırmada; “Maddi imkansızlıklar, kardeş sayısının fazla olması ve ilgisiz anne-baba tutumlarını” çocukluk çağı travmatik yaşantılarına neden olan faktörler arasında göstermiştir. Benzer şekilde, Şimşek ve Gençoğlu (2014) tarafında yapılan “Cinsel istismar mağdurlarında istismar süresi ve sıklığı ile travma belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmada da mağdurların kardeş sayısı ortalamasının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu ve kalabalık ailede yaşadıkları anlaşılmıştır.

Şiddet, intihar düşüncesi ve psikolojik tedavi süreçleri incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendilerine yönelik şiddet eğiliminde olmadıkları anlaşılmaktadır (%89,6). İlgili alanyazında araştırma bulgularımızı destekleyici çalışmalar yer almaktadır. Batıgün (2004) öfke/saldırganlık ve dürtüsellik, intihar davranışlarının anlamlı yordayıcısı olduğunu belirtirken, Ulusoy, Demir ve Baran (2005) ise gençlerin kendilerine yönelik şiddet eğilimlerinin azalması durumunda intihar algısının azalacağı sonucuna ulaşılmıştır. Akım ve Berkem’de (2012) “ergen intihar girişimlerinde dürtüsellik ve öfke dışavurumuna” dikkati çekmiştir.

Şiddet, intihar düşüncesi ve psikolojik tedavi süreçleri incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun başkalarına yönelik olarak şiddet eğilimi içermedikleri anlaşılmaktadır (%76,5). İlgili alanyazında da araştırma bulgularımızı destekleyici çalışmalar yer almaktadır. Öyle ki Yıldırım (2007) tarafından yapılan şiddete başvuran ve başvurmeyen ergenlerin yalnızlık ve akran baskısı düzeylerinin belirlenmesi çalışmasında şiddet eğilimi göstermeyen ergenlerin olumlu ilişkiler kurabildikleri anlaşılmaktadır. Buna rağmen ilgili alanyazında araştırma bulgularımızın aksini belirten çalışmalar da yer almaktadır. Öyle ki Straus (2004) tarafından yapılan dünyanın pek çok ülkesindeki kız ve erkek üniversite öğrencilerin şiddet eğilimlerinin araştırıldığı çalışmada kız ve erkek üniversite öğrencilerinin yüksek şiddet eğilimi gösterdikleri ve başkalarına karşı yoğun şiddet uyguladıkları görülmektedir. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin başkalarına şiddet uygulama eğilimi göstermelerinde farklılıklar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin şiddet, intihar düşüncesi ve psikolojik tedavi süreçleri incelendiğinde öğrencilerin yarısından fazlasının intihar düşüncesinin olmadığı anlaşılmaktadır (%65) Ulusoy ve ark. (2005) tarafından yapılan ergenlik dönemindeki intihar algısının belirlenmesi çalışmasında gençlerin intihar düşüncesi ile yaşama arzularını kaybetmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda hayatı yaşamaya değer bulmama, intihar açısından risk oluşturacak bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca alkol kullanım oranı yüksek, psikolojik tedavi gören, daha önce intihar girişiminde bulunan ve ailesinde intihar olan kişilerinde, intihar davranışı açısından riskli gruplarda yer aldığı bilinmektedir (Eskin, 2012). Buradan hareketle, çalışmanın yapıldığı grubun intihar açısından riskli olarak değerlendirilen gruplar içerisinde olmadıkları ve bu nedenle de intihar düşüncesinin yüksek çıkmadığı değerlendirilmiştir.

Şiddet, intihar düşüncesi ve psikolojik tedavi süreçleri incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun intihar planı yapmadığı (%87,5) ve herhangi bir intihar girişiminde bulunmadığı anlaşılmaktadır (%95,8). Buna rağmen intihar girişiminde bulunan üniversite öğrencilerinin de en fazla 1 kez intihar girişiminde buldukları görülmektedir (%57,9). Nitekim ilgili alan yazında da araştırma bulgularımızı destekleyici çalışmalar yer almaktadır.

Bununla birlikte, İdiz (2009) tarafından yapılan evlilik uyumu, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki ilişkinin psikolojik açıdan incelenmesi çalışmasında ise bireylerin en fazla 1 kez intihar girişiminde buldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun intihar ile ilgili bir yönelimi bulunmadığı ancak intihar eğilimi olanların da büyük çoğunluğunun en fazla 1 kez intihar girişiminde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Şiddet, intihar düşüncesi ve psikolojik tedavi süreçleri incelendiğinde herhangi bir psikiyatrik tedavi aldınız mı? sorusuna cevap veren öğrencilerin %56'sının psikiyatrik tedavi aldığı ve bu tedavi yönteminin büyük çoğunluğunu ilaç tedavisinin oluşturduğu anlaşılmaktadır (%64,3). İlgili alan yazında araştırma bulgularımızı destekleyici çalışmalar yer almaktadır. Bülbül (2011) tarafından yapılan intihar eden bireylerin algılanan sosyal destek, dini yönelim ve bağlanma özelliklerinin incelenmesi çalışmasında ise bireylerin %43,3'ünün psikiyatrik tedavi aldığı ve bu tedavi yönteminin de %28,3'ünü ilaç tedavisinin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde Sayıl ve ark. (2004) tarafından yapılan Ankara'daki intihar girişimlerinin incelenmesi çalışmasında intihar girişiminde bulunan bireylerin %33,3'ünün daha önce psikiyatrik tedavi aldığı görülmektedir. Al, Güllü, Küçüköner, Aldemir ve Güloğlu (2006) tarafından yapılan başka bir çalışmada da intihar girişiminde bulunan bireylerin %38,3'ünün daha önce psikiyatrik tedavi aldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda intihar düşüncesi ve eğilimi olan bireylerin yarısına yakınının daha önce psikiyatrik tedavi aldığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin şiddet, intihar düşüncesi ve psikolojik tedavi süreçleri incelendiğinde herhangi bir psikiyatrik tedavi aldınız mı? sorusuna cevap veren öğrencilerden %50'sinin 3-6 ay arasında psikiyatrik tedavi süreci gördükleri anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinden psikiyatrik tedavi alanların %50'sinin 6 aya kadar tedavi gördükleri ve ancak 2 yıla kadar devam psikiyatrik tedavi süreçlerinin de olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerine uygulanan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nden elde edilen bulgular incelendiğinde, toplam puanlar değerlendirildiği zaman Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği "Toplam" alt boyutu ile Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği arasında ilişki tespit edilememiştir. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği "Toplam" alt boyutu ile ise İntihar Olasılığı ile pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir (Bkz. Çizelge 5). Buss- Perry Saldırganlık Ölçeği ile cinsel istismar, fiziksel istismar ve duygusal istismar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olmasına rağmen, toplam puanda anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Zoroğlu ve ark. (2001) yaptıkları çalışmada ise; "klinik dışı ergen popülasyonunda, çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantılarının azımsanmayacak bir oranda görüldüğü ve bunun kendine fiziksel zarar verme davranışı, özkıyım girişimi ve dissosiyatif belirtiler ile ilişkili olduğunu" belirtmişlerdir. Araştırmada ayrıca; "her üç ergenden birinin çocukluk çağı ruhsal istismar ve ihmal yaşantılarından birine maruz kaldığını, her beş ergenden birinin kendisine fiziksel olarak zarar verme davranışı gösterdiğini ve her 10 ergenden birinin de özkıyım girişiminde bulunduğunu göstermektedir". Bu anlamda çocukluk çağı travması, kendine yönelik şiddet ve intihar davranışı arasında güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin çocukluk yıllarında yaşadıkları ruhsal travmaların saldırganlık olarak ortaya çıkmadığı ve intihar etme olasılığı olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Bu anlamda alanyazından saldırganlık eğilimi olarak farklı; intihar olasılığı olarak benzer bir sonuç elde edilmiştir.

4. SONUÇ

Çocukluk döneminde bireylerin ruhsal travmalara maruz kalmalarının yaşamlarında patolojik ve fiziksel problem yaşamalarına neden olacakları düşünülmektedir. Nitekim yapılan araştırmalarda da bireylerin çocukluk döneminde yaşadıkları travmatik olayların erişkin dönemde uyum problemi yaşamalarına, olumsuz davranışlar sergilemelerine, saldırgan tutumlar göstermelerine ve sosyal iletişim problemi yaşamalarına neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenledir ki; ülkemizde pilot uygulaması henüz gerçekleştirilmiş olan okul sosyal hizmetinin ülke genelinde bir ihtiyaç olduğu aşikârdır. Okul sosyal hizmet uygulamasının yaygınlaştırılmasında Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ortaklaşa adımlar atmalıdır (Ersoy ve Buluş, 2019).

Çocukluk döneminde ruhsal travmaya maruz kalan bireylerin yaşamlarındaki olumsuz durumlardan dolayı intihar etme eğiliminde bulunabilecekleri ve kendilerine zarar verebilecekleri düşünülmektedir. Öyle ki bireylerin çocukluk döneminde ruhsal travma yaşamalarının intihar etme eğilimlerini arttıracığı ön görülmektedir.

Bireylerin çocukluk döneminde yaşadıkları ruhsal travmaların saldırganlık tutumlarına ve intihar etme eğilimlerine etki edebileceği düşünüldüğünden çalışmamızda da çocukluk çağı ruhsal travmalarının saldırganlık eğilimleri ve intihar yönelimleri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmanın gençlerin psikolojik yapılarını daha iyi anlamayı sağlayarak önlem almaya yönelik çalışmalara katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerine uygulanan Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden edilen puanların öğrencilerin saldırganlık tutumlarına etki ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin çocukluk yıllarında yaşadıkları ruhsal travma durumlarının etkisi arttıkça saldırganlık tutumlarının da artacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin intihar etme eğilimlerinin ve saldırgan tutum ve davranışlarının anlaşılması için üniversitelerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulama Merkezleri tarafından ölçek ve envanterler uygulanması, önleyici çalışmalar uygulanmasında kaynak olarak değerlendirilebilecektir. Bunun yanı sıra üniversitelerin çatışma çözme ve stresle mücadele konusunda psikoeğitim programları oluşturarak üniversite öğrencilerinin saldırganlık ve intihar eğilimlerinin azaltmaya yönelik tedbirler almaları gerektiği düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin çocukluk döneminde maruz kaldıkları çeşitli ruhsal travmaların etkisinin azaltılması yönünde psikolojik yardım almaları gerektiği düşünülmektedir. Öyle ki psikososyal müdahale konusunda eğitim alan ve travma konusunda tecrübeli olan psikolog ve psikolojik danışmanlardan yardım alınmasının üniversite öğrencilerinin travma sonrası stres bozukluğu yaşamalarına engel olabileceği ve yaşamlarındaki etkilerinin azaltılabileceğini düşündürmektedir.

KAYNAKÇA

Aile Araştırma Kurumu, (1995), Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, Ankara.

Akın, E.; Berkem, M., (2012), İntihar Girişiminde Bulunan Ergenlerde Öfke ve Dürtüsellik. Marmara Medical Journal, 25(3), 148-152.

Al, B.; Güllü, M. N.; Küçüköner, M.; Aldemir, M. ve Güloğlu, C.; (2006), Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi acil servisine organofosfat zehirlenmeleri nedeniyle başvuran hastaların demografik özellikleri, Tıp Araştırmaları Dergisi, 4(1): 5-13

Alikaşifoğlu, M.; Erginöz, E.; Ercan, O.; Albayrak-Kaymak, D.; Uysal, Ö.; İltter, Ö.; (2006), Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse Negl*; 30:247-255.

American Psychiatric Association, (2013), *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th ed.)*, Washinton DC: American Psychiatric Publishing.

Atlı, Zehra, (2007), İntihar Olasılığı Ölçeği'nin klinik örneklemedeki geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Bahar, G.; Savaş, H. A.; Bahar, A.; (2009); Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4:51-65.

Batıgün, Ayşegül Durak, (2004), İntihar ile ilişkili bazı değişkenler: öfke/saldırganlık, dürtüsel davranışlar, problem çözme becerileri, yaşamı sürdürme nedenleri, *Kriz Dergisi*, 12(2), 49-61.

Bülbül, İsrail, (2011), Kendini zehirlenme yoluyla intihar girişimi nedeniyle bir üniversite hastanesine başvuranlarda algılanan sosyal destek, dini yönelim ve bağlanma özelliklerinin araştırılması. *Tıpta Uzmanlık Tezi*, Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi, Diyarbakır.

Durkheim, Emile, (1992), *İntihar*, İmge Kitabevi, Ankara.

Ersoy, A.F.; Buluş, S., (2019), Tek Ebeveynli Ailelerde Yetiştirilen Çocukların Sosyal Uyum Problemlerinin Okul Sosyal Hizmeti Bağlamında İncelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 90, s. 1-12.

Eskin, Mehmet, (2012), *İntihar Açıklama, Değerlendirme ve Önleme*, (2.Baskı), HYB Yayıncılık, Ankara.

Felson, R.B.; Lane, K.J., (2009), Social learning, sexual and physical abuse and adult crime, *Aggressive Behavior*, 35, 489-501.

Ford, J.D.; Fraleigh, F.A.; Connor, D.F.; (2010), Child abuse and aggression among seriously emotionally disturbed children. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 39, 25-34.

Güneri-Yöyen, Elif, (2017), Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282.

Herman, Judith Lewis, (1992), *Trauma and Recovery: The aftermath of violence*, New York, Basic Books.

Hobs, C.J.; Bilo, R.A.C., (2009), Nonaccidental trauma: Clinical aspects and epidemiology of child abuse. *Pediatr Radiol*, 39, 457-460.

Hodges, M.; Godbout, M.; Briere, J.; Lanktree, C.; Gilbert, A.; Kletzka, N.; (2013), Cumulative Trauma and Symptom Complexity in Children: A path analysis, *Child Abuse & Neglect*, 37,891-898.

İdiz, Zeynep, (2009), Evlilik uyumu, evlilik yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki bağlantıların sosyal psikolojik açıdan incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kaytez, N.; Yücelyigit, S.; Kadan, G.; (2008), Çocuğa Yönelik İstismar ve Çözüm Önerileri. *Eurasian Journal Of Healty Sciences*, 1(1):18-24.

Kendall-Tackett, K.A.; Marshall, R., (1999), Victimization and diabetes: An exploratory study, *Child Abuse & Neglect*, 23, 593-596.

Kendall-Tackett, Kathleen, (2012), The Long-term health effects of child sexual abuse, P. Goodyear-Brown (Ed.) Handbook of Child Sexual Abuse, Identification, Assessment and Treatment, 49-70. New Jersey: John Wiley & Sons.

Koç, E.M.; Dağlı, F.; Aksakal, F.; Aksoy, H.; Kahveci, R.; Baser, D.; Meads, C.; Ozkara, A.; (2008), Çocuk İstismarı Prevalansının Araştırılması: Bir Üniversitedeki Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinde ICAST-R Ölçeğinin Kullanımı, Konuralp Tıp Dergisi, 10(1):7-12.

Madran, Andaç, (2012), Buss-Perry saldırganlık Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Türk Psikoloji Dergisi, 24(2): 1-6

Örsel, S.; Karadağ, H.; Karaoğlan Kahiloğulları, A.; Akgün Aktağ, E.; (2011), Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi, Anatolian Journal of Psychiatry, 12, 130-136.

Polat, Oğuz, (2001), Çocuk ve Şiddet. İstanbul: Der Yayınları, 138-150.

Sayıl, I.; Oral, A.; Güney, S.; Ayhan, N.; Ayhan, Ö.; (2004), Ankara'da intihar girişimleri üzerine bir izleme çalışması: Dünya Sağlık Örgütü'nün Avrupa çok merkezi intihar davranışı izlem çalışması sonuçları, Kriz Dergisi, 1(2): 56-61

Straus, Murray, (2004). Prevalance of violence against dating partners by male and female university students worldwide, Violence Against Women, 10(7): 790-811

Şar, Vedat, (2005), "Psiko-Travmatoloji ve Psikoterapi: KLP Perspektifinden Bakış, (Ed. M. Özkan ve N. Kocaman), Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi Psikiyatrik Tıp 2002-2004, İstanbul: Kavuk Matbaacılık.

Şar, Vedat, (1997), Kötüye kullanım ve ihmalle ilişkili sorunlar. Temel Psikiyatri, Güleç C, Köroğlu E, (ed) Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayıncılık, 823-834.

Şar, V.; Öztürk, E.; İkikardeş, E.; (2012), Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenirliği. Türkiye Klinikleri, 32(4), 1054-1063.

Şimşek, Ş.; Gençoğlan, S., (2014), Cinsel istismar mağdurlarında istismar süresi ve sıklığı ile travma belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Dicle Medical Journal/Dicle Tıp Dergisi, 41(1).

Taner, Y.; Gökler, B., (2004), Çocuk istismarı ve ihlali: Psikiyatrik yönleri, Hacettepe Tıp Dergisi, 35, 82-86.

Traş, Ü.; Dilli D.; Dallar, Y.; Oral, R.; (2009), Evaluation and followup of cases diagnosed as child abuse and neglect at a tertiary hospital in Turkey. Turk Journal Medicine Science.

Ulusoy, D.; Demir, N.Ö.; Baran, A.G.; (2005).,Ergenlik döneminde intihar algısı: Lise son sınıf gençliği örneği, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 22(1): 259-270.

Yanık, M.; Özmen, M., (2002), Psikiyatri polikliniğine başvuran hastalarda çocukluk çağı kötüye kullanım/ihmal yaşantıları ile intihar, kendine fiziksel zarar verme ve dissosiyatif belirtiler arasındaki ilişki. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 3:140-146.

Yıldırım, Mustafa, (2007), Şiddete başvuran ve başvurmeyen ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve akran baskısı düzeyleri açısından incelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Zoroğlu, S.; Tüzün, Ü.; Şar, V.; Öztürk, M.; Kara, M.E.; Alyanak, B.; (2001); Çocukluk döneminde ihmal ve istismarın olası sonuçlarının incelenmesi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2:69-78.

World Health Organization, (2014), Global status report on violence prevention.